

ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปิดภาวะ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี
และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับการจัดการกำไร
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นางสาวศิริพันธุ์ แซ่ซ่ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชียามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ISBN 974-14-2703-4
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP AMONG FREE CASH FLOW, AUDIT FIRM SIZE AND
MANAGERIAL OWNERSHIP AND EARNINGS MANAGEMENT
OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

Miss Siripan Saesaung

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Accountancy Program in Accounting

Department of Accountancy

Faculty of Commerce and Accountancy

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-2703-4

Copyright of Chulalongkorn University

491366

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลดภาระ ขนาดของสำนักงาน
สอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับการจัดการกำไร
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดย

นางสาวศิริพันธ์ แซ่ซึ้ง

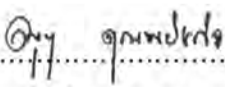
สาขาวิชา

การบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษา

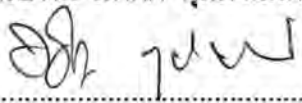
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดนุชา คุณพนิชกิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. วรศักดิ์ ทุมมานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร)

..... กรรมการ
(นางสุวิมล กฤตยาเกียรติ)

ศิริพันธุ์ แซ่ตั้ง : ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลอดภาษี ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (THE RELATIONSHIP AMONG FREE CASH FLOW, AUDIT FIRM SIZE AND MANAGERIAL OWNERSHIP AND EARNINGS MANAGEMENT OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND) อ. ที่ปรึกษา: ผศ. ดร. วชิระ บุญยเนตร, 146 หน้า. ISBN 974-14-2703-4

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลอดภาษี ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับการจัดการกำไร การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีแนวโน้มในการจัดการกำไรระหว่างปี 2545 – 2548 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการทดสอบ พบว่า ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% กระแสเงินสดปลอดภาษีมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญในทิศทางตรงกันข้ามกับการจัดการกำไร นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า ตัวแปรควบคุมที่เลือกใช้ในการศึกษานี้มีความสัมพันธ์เชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับการจัดการกำไร ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต กล่าวคือ บริษัทที่มีแนวโน้มในการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร ตัวแปรที่สามารถใช้ในการสังเกตการจัดการกำไรประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ขนาดของกิจการ และการเปลี่ยนแปลงของกำไรหรือขาดทุนสุทธิจากการดำเนินงาน การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลในงบกระแสเงินสดสามารถใช้เป็นเครื่องบ่งชี้การจัดการกำไรได้

ภาควิชา.....การบัญชี.....   ลายมือชื่อนิติ..... ๖3๗6 ๗4๖
 สาขาวิชา.....การบัญชี.....   ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2549.....

4782394526 : MAJOR ACCOUNTING

KEYWORD: MODIFIED JONES MODEL / DISCRETIONARY ACCRUAL/ FREE CASH FLOW/ AUDIT FIRM SIZE/AND MANAGERIAL OWNERSHIP/EARNINGS MANAGEMENT

SIRIPAN SAESAUNG: THE RELATIONSHIP AMONG FREE CASH FLOW, AUDIT FIRM SIZE AND MANAGERIAL OWNERSHIP AND EARNINGS MANAGEMENT OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND.

THESIS ADVISOR: ASST. PROF. WACHIRA BOONYANET, Ph.D., 146 pp.

ISBN 974-14-2703-4

The main objective of this thesis was to investigate the relationship among free cash flow, audit firm size, managerial ownership and earnings management. This study was empirical research. The samples included Thai listed companies which tended to manage their earnings during 2002 – 2005. Both descriptive statistics (frequency, percentage, minimum, maximum, mean and standard deviations) and inferential statistics, multiple regression analysis were employed to analyze the data.

As expected at 95% confidence interval, free cash flow significantly related to discretionary accrual in negative manners. This study had attempted to minimize the risk by controlling other factors that could be correlated with earnings management. It was found that the relation between discretionary accrual and the controls variables were consistent with prior studies. Earnings management was more likely to relate to debt to asset ratios, cash flow from operations, firm size, changes in net income from operations. This study indicated that cash flows statements provided information content of earnings management.

Department.....Accountancy.....	Student's signature.....
Field of study.....Accounting.....	Advisor's signature.....
Academic year.....2006.....	

Siripan S.
Wachira Boonyant

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากหลาย ๆ ท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการศึกษา ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เรียบร้อยสมบูรณ์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. วรศักดิ์ ทุมมานนท์ ที่ท่านได้กรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำดี ๆ ที่มีต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมถึงกราบขอบพระคุณคุณสุวิมล กฤตยาเกียรติ์ ที่ท่านได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำเพิ่มเติมที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาการบัญชีทุกท่านที่ได้เสริมสร้างความรู้และทักษะของการศึกษาในหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต ตลอดจนคณาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร สำหรับการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในสาขาวิชาการบัญชีตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจนถึงระดับปริญญาบัญชีบัณฑิต

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา รวมถึงสมาชิกทุกคนในครอบครัว สำหรับการให้ความดูแลและสนับสนุนด้านการศึกษา รวมถึงการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้ให้การช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมา

ประการสุดท้าย ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับการสนับสนุนให้ทุนการศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปีของการศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ

บทที่

1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	5
1.7 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	6
1.8 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.10 ระเบียบวิธีวิจัย.....	9
1.11 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย.....	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกำไร.....	11
2.2 แนวคิดกระแสเงินสดตลอดภาวะ.....	16
2.3 แนวคิดคุณภาพงานสอบบัญชี.....	19
2.3.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับการตรวจพบข้อผิดพลาด.....	20
2.3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรายงานข้อผิดพลาด.....	21
2.4 แนวคิดทฤษฎีตัวแทน.....	22

บทที่

หน้า

2.4.1	การตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหาร.....	23
2.4.2	การสร้างภาวะผูกพันให้กับผู้บริหาร.....	23
2.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	28
2.5.1	การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับตัวแบบสมการวัดการจัดการกำไร.....	28
2.5.1.1	ตัวแบบสมการวัดรายการคงค้างทั้งหมด.....	28
2.5.1.2	ตัวแบบสมการวัดรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร	32
2.5.2	การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระแสเงินสดปลดภาระ ขนาดของ สำนักงานสอบบัญชี สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร และการจัดการ กำไร.....	36
2.5.2.1	กระแสเงินสดปลดภาระ.....	36
2.5.2.2	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี.....	41
2.5.2.3	สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร.....	45
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	55
3.1	รูปแบบการวิจัย.....	55
3.2	คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร.....	56
3.2.1	ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรที่สนใจศึกษา.....	56
3.2.2	ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรควบคุม.....	60
3.2.3	ตัวแปรตาม.....	61
3.3	การพัฒนาสมมติฐานการวิจัยและตัวแบบ.....	65
3.3.1	สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับกระแสเงินสดปลดภาระ.....	66
3.3.2	สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี.....	66
3.3.3	สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร.....	67
3.4	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
3.4.1	ประชากร.....	69
3.4.2	กลุ่มตัวอย่าง.....	69
3.4.3	วิธีการเลือกตัวอย่าง.....	69
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70

บทที่	หน้า	
3.6	แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
3.6.1	สถิติเชิงพรรณนา.....	72
3.6.2	สถิติเชิงอนุมาน.....	72
4	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา.....	74
4.1	ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	76
4.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม.....	77
5	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน.....	87
5.1	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลดภาระกับรายการ คงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	90
5.1.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 1.....	91
5.1.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1.....	91
5.1.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	92
5.2	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับ รายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	93
5.2.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 2.....	94
5.2.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2.....	94
5.2.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	95
5.3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับรายการคง ค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	95
5.3.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 3.....	96
5.3.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3.....	96
5.3.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	98
5.4	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลดภาระ ขนาดของ สำนักงานสอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับรายการคงค้าง ตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	98
5.4.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 4.....	100

บทที่	หน้า
5.4.2 ผลการทดสอบในภาพรวม.....	100
5.4.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	102
6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	104
6.1 บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	105
6.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	105
6.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลดภาระ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร กับการจัดการกำไร.....	107
6.2 การศึกษาเพิ่มเติม.....	111
6.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	111
6.4 ข้อเสนอแนะของการศึกษาต่อในอนาคต.....	114
รายการอ้างอิง.....	115
บรรณานุกรม.....	120
ภาคผนวก.....	122
ภาคผนวก ก ตารางมาตรฐานการบัญชีและตีความมาตรฐานการบัญชีที่มีการ ปรับปรุงและออกใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2543.....	123
ภาคผนวก ข การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ.....	125
ภาคผนวก ค การศึกษาเพิ่มเติมกรณีคำนวณรายการคงค้างตามแนวคิดการ มุ่งเน้นการจัดทำบัญชีเป็นหลัก.....	131
ภาคผนวก ง การศึกษาเพิ่มเติมกรณีบริษัทมีกระแสเงินสดปลดภาระมูลค่าสูง และมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ.....	136
ภาคผนวก จ การแสดงตัวอย่างการคำนวณกระแสเงินสดปลดภาระและขนาด ของสำนักงานสอบบัญชี.....	140
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	146

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	สรุปแหล่งที่มาของตัวแปร.....	50
2.2	สรุปวรรณกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปิดภาวะ ขนาดของ สำนักงานสอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับการจัดการกำไร.....	51
3.1	ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ.....	56
3.2	สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด.....	64
4.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร.....	75
4.2	ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	76
4.3	ค่าสถิติพื้นฐานของกระแสเงินสดปิดภาวะ (ล้านบาท).....	77
4.4	เปรียบเทียบจำนวนกระแสเงินสดปิดภาวะกับจำนวนรายการคงค้างตามดุลย- พินิจของผู้บริหาร.....	78
4.5	ค่าสถิติพื้นฐานของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (ร้อยละของส่วนแบ่งการตลาด)	79
4.6	รายชื่อสำนักงานสอบบัญชีที่ตรวจสอบรายงานการเงิน.....	80
4.7	ค่าสถิติพื้นฐานของสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (ร้อยละการถือหุ้น).....	82
4.8	ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์.....	83
4.9	ค่าสถิติพื้นฐานของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (ล้านบาท).....	84
4.10	ค่าสถิติพื้นฐานของขนาดของบริษัท (ล้านบาท).....	84
4.11	ค่าสถิติพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงของกำไรหรือขาดทุนสุทธิจากการดำเนินงาน (ล้านบาท).....	85
4.12	ค่าสถิติพื้นฐานของรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร (แสดงมูลค่าเป็น รายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหารต่อสินทรัพย์รวมต้นปี).....	86
5.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร.....	89
5.2	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปิดภาวะกับรายการคงค้าง ตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	91
5.3	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายการ คงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	93

ตาราง	หน้า
5.4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับรายการ คงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	96
5.5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดปลดภาระ ขนาดของ สำนักงานสอบบัญชี และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารกับรายการคงค้างตาม ดุลยพินิจของผู้บริหาร.....	99
5.6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย.....	103

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
2.1	แสดงผลกระทบจากการถือหุ้นของผู้บริหารในระดับต่ำ กลาง และสูง.....	24
2.2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการจัดการกำไร แนวคิดกระแสเงินสด ปลอดภาษี แนวคิดคุณภาพงานสอบบัญชี และแนวคิดทฤษฎีทฤษฎีตัวแทน..	26